

مدیریت اجرایی طرح مناسب سازی فضاهای شهری برای معلولان و افراد کم توان

□ مهندس علی اصغر اکبر زاده

کارشناس مدیریت امداد و سوانح

اگر دین اسلام برای هر دردی از انسان درمانی دارد، بایستی بتوان در مان معلولیت‌ها را نیز در توصیه‌ها و احکام آن یافت. پس چرا در وضع موجود؛ این درمان برای ما آشکار نیست؟ از طرف دیگر ما همواره خود را فردی مسلمان و دارای اعتقادات خاص اسلامی و مقید به چهارچوب عقیدتی شیعه دوازده امامی که می‌دانیم همچنان که امیرالمومنین علی (ع) می‌فرماید: «از کسانی مباش که بدون عمل صالح به آخرت امیدوار است، سخن بسیار می‌گوید اما کردار خوب او اندک است، به نفع خود و زبان دیگران حکم می‌کند اما هرگز به نفع دیگران و بر زبان خود حکم نخواهد کرد، حق خود را به تمام می‌گیرد اما حق دیگران را به کمال نمی‌دهد.» بیایید گوینده بی عمل نباشیم. جنگ تحمیلی سبب گشته است که بخشی از فعال ترین جوانان کشور دچار معلولیت گردند، نیز شمار معلولیت‌های ناشی از تصادفات سه برابر مرگ و میرهای آن است. به گفته آقای مکارم معاون توانبخشی سازمان بهزیستی کشور سالانه حدود ۲۱ هزار مورد مرگ و میر در کشور به علت تصادفات روی می‌دهد که معلولیت‌های ناشی از این تصادفات دست کم سه برابر مرگ و میرهاست. به عبارت دیگر، قابل توجه مسؤلان ذی ربط برای سامان دهی به وضع جاده‌های برون شهری، اینان نه به خاطر معلول بودن خویش که به سبب معلول بودن شهر از فعالیت، کار، زندگی و استراحت در فضای شهری باز می‌مانند. نابسامان بودن فضاهای شهری و عدم انطباق آن با نیازها و خواسته‌های این گروه علاوه بر منزوی کردن آن‌ها باعث می‌شود تا در بلند مدت خسارت‌های اجتماعی-اقتصادی عظیمی بر کشور وارد آید.

با توجه به آنچه آمد بر آن شدیم تا در آستانه بازسازی‌های عظیمی که رویاروی مملکت قرار دارد، مسأله فضای شهری و معلولان را در سطح گسترده و بسامان نمودن شهر معلول را مطرح کنیم. بی تردید اصول و ضوابط مطروحه در این مجموعه علاوه بر

جهانی بیاندیشیم، منطقه‌ای عمل کنیم

مقدمه

به نام خداوند مهربان که قادر است به تمام ناتوانی‌ها توانایی بخشد. آدمیان تجلی عشق خداوندند، پس به جز عشق او نمی‌یابند و با تمام ناتوانی‌های ظاهری توانمندند به عشق او.

به گفته گاندی: «در طول تاریخ، پیروزی همواره با طریقت عشق و حقیقت بوده است، پس می‌آموزیم عشق و حقیقت را که با تمام ناتوانی‌ها به نهضت حقیقت پیوندیم و می‌آموزیم معجزه عشق را که به توانایی، کامیابی، شفا و سلامت درآییم.»

بدیهی است وقتی که جسم شهر دچار معلولیت باشد، جان آن به سردرگمی و آشفته حالی گرفتار می‌شود. شهر کنونی ما معلول است و از این رهگذر نمی‌تواند به خواسته‌های روح خویش، جامعه درون آن، جواب گوید. وجود کاستی‌های کلیدی فراوان در شهر کنونی، عملاً استفاده مفید از فضاهای شهری را نه تنها به حداقل رسانیده، که در بسیاری موارد غیر ممکن ساخته است. بحرانی شدن مسأله در این است که آن بخش از جامعه که به سبب ناتوانی جسمی-حرکتی، عملاً از استفاده از فضاهای شهری محروم گشته است، علت را نه در معلول بودن شهر که در معلول بودن خویش جستجو می‌کند و خود را از نزدیک شدن به این فضاها باز می‌دارد.

اما آن چه مسأله استفاده از فضاهای شهری را حساسیتی خاص می‌بخشد، این است که این فضاها چونان سدی غیر قابل عبور در مقابل بخش دیگر جامعه که همان سالمندان، خردسالان و معلولان جسمی-حرکتی، ذهنی، نابینایان و ناشنوایان هستند و تلاش در پنهان کردن خویش دارند پدیدار می‌گردد و ما در این بین به دنبال عدالت گمگشته میان افراد سالم و معلول جامعه هستیم. آیا جامعه کنونی مصداق عدل علی (ع) است؟

مناسب سازی وضع موجود، برنامه ریزی و طراحی شهری در بازسازی را مدنظر داشته است و نیاز بدان دارد که مورد دقت نظر خاص واقع شده، و از حساسیتی خاص برخوردار گردد.

به راستی در این میان چه کسی مسؤول است؟

کدام ارگان و یا سازمان پاسخ گوی نیازهای اساسی این قشر از جامعه می باشد؟

تا امروز چه عملکردی در جهت رفاه حال این عزیزان در بهرمندی از حداقل امکانات جامعه صورت گرفته است؟ صرف برپایی جلسات، همایش ها و طرح مشکلات، به نتیجه ای نخواهیم رسید. چرا که گفته اند: دو صد گفته چو نیم کردار نیست. آیا هدف از تشکیل این قبیل سمینارها لزوماً قرائت مشکلات است؟

آیا حقیقتاً نمی دانیم مشکل کجاست و یا با نیندیشیدن به صورت مسأله خود را از دغدغه یافتن راه حل، معاف می کنیم؟ دور از انصاف است اگر ایثارگرانی را که در راه پاسداری از این مرز و بوم جان خود را در طبق اخلاص گذاشتند و هموطنانی که بر اثر تصادف و یا به طور مادر زادی دچار معلولیت هایی گشته اند را به فراموشی بسپاریم. امروز ما در برهه ای از زمان قرار گرفته ایم که می بایست به ارائه آمار در رابطه با همکاری سازمان ها و نهادهای دولتی و خصوصی برای مرتفع نمودن معضل یاد شده بپردازیم. تا کنون چه اقداماتی صورت گرفته است؟ سازمان های ذیربط در اجرای آیین نامه های مصوب شده در رابطه با مناسب سازی فضای شهری چه آماری ارائه نموده اند؟ ما حاصل مباحث مطرح شده در همایش ها و جلسات سابق بر این چه بوده است؟ برای یک بار هم که شده با توجه به مسؤولیت محوله و پست سازمانی خود صادقانه پاسخ گوئیم.

هرگونه سهل اندیشی در این مورد نه تنها شهرهای معلول کنونی را به حال خود رها خواهد کرد، که باعث به وجود آمدن شهرهای معلول جدید نیز خواهد شد، که نتیجه غایی آن رها کردن بخش عظیمی از نیروهای پویایی است که جامعه مدیون آنان است.

مشکلات و موانع موجود در شبکه دسترسی پیاده شهری و عدم تداوم حرکت راحت در مسیرهای پیاده، برای افراد مختلف ایجاد اشکال می نماید. افراد سالخورده، مادرانی که کودکان خود را در کالسکه حمل می کنند و معلولان با وسایل کمکی یا صندلی چرخدار، از قطع پیوستگی حرکت، در راسته پیاده رو، دچار مشکل گشته و گاه از حرکت باز می ایستند.

گاه یک پله، یک گذرگاه باریک و یا یک کف خاکی، از جمله عوامل بازدارنده خروج معلولان از منزل به شمار می روند و همین مسأله عمده ترین عامل انزوای آنان است. رفع این موانع از پر اهمیت ترین اقداماتی است که ضامن مشارکت هر چه بیش تر معلولان در امور مربوط به جامعه خودشان خواهد بود.

با در نظر گرفتن وضعیت کوچه، پیاده رو، پل ارتباطی بین پیاده رو و خیابان و خط کشی عبور عابر پیاده، ورودی بیمارستان ها، مدرسه ها و مراکز آموزشی مشکلات مسیر حرکت پیاده این عزیزان مشخص می شود. بررسی وسایل حمل و نقل عمومی و تطبیق آن ها با نیازهای افراد معلول، حرکت سواره عمومی را مطرح می نماید. تلفن عمومی یکی از وسایل ارتباطی شهر است که برای معلولان به دلیل عدم امکانات حرکتی در مقایسه با افراد عادی بیش تر مورد

استفاده قرار می گیرد، بنابراین باید پاسخگویی شرایط خاص آنان باشد. و نهایتاً محل توقف اتومبیل، نقطه پایان حرکت سواره و ورود او به مسیر پیاده، جنس کف و نوع کفپوش تمامی مسیرهای ارتباطی پیاده ذکر شده، به دلیل تأثیری که در حرکت معلولان دارد، باید مورد توجه قرار گیرد.

با انطباق این معیارها با مسائل شهری، ضرورت طراحی محیط شهری متناسب برای معلولان جسمی - حرکتی مشاهده می گردد. مقایسه مشکلات موجود با ضوابط، معیارها و متناسب کردن آن ها با وضع مطلوب، ارائه راه حل های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت را می طلبد.

مناسب سازی فضای زندگی معلولان و افراد کم توان

الف) فضاهای شهری

ب) فضاهای منازل

الف) فضاهای شهری

موانعی که در تحرک بین قسمت های مختلف محیط خارج از خانه مشکل ایجاد می کند، با خواسته های جهت یابی و دسترسی معلولان تعارض به بار می آورد. مشکلاتی که به وجود می آید غالباً از حرکت میان بناها، در خیابان ها، گذرگاه ها، پیاده روها و امثال آن ها ناشی می شود. چون موقعیت فرد معلول با توسعه همه جانبه کشور ارتباط کامل دارد و راه حل مسائل و مشکلات در کشورهای در حال توسعه تا حد زیادی با ایجاد شرایط بین المللی مناسب برای توسعه سریع تر اجتماعی و اقتصادی آنان فراهم می شود؛ از این رو استقرار نظم نوین اقتصاد بین المللی با اجرای اهداف برنامه اقدام جهانی برای معلولان مصوب سی و هفتمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل متحد رابطه مستقیم دارد. یادآور می شویم که در سال ۱۹۸۱ از طرف مجمع عمومی سازمان ملل متحد به عنوان سال جهانی برای معلولان اعلام شد و درباره ی موضوع مشارکت و برابری کامل - فرصت ها تصمیم گرفته شد، که توان بخشی حدود ۴۵۰ میلیون تن از جمعیت جهان که نوعی اختلال جسمی یا روانی یا حرکتی دارند تقویت شود.

ب) فضاهای منازل

به وجود آوردن شرایط استقلال فردی معلولان در محیط مسکونی و ایجاد زمینه برای قرار دادن معلولان در کنار خانواده به عنوان یک عضو فعال، از راه به کار گرفتن تمهیدات معماری و تجهیزات لازم میسر خواهد بود.

متأسفانه باید گفت که مشکلات و موانع معماری مسکن معلولان مزید بر مشکلات موجود وضعیت مسکن می باشد. بیشتر منازل که در مالکیت خانواده، فرد معلول است به دلیل نداشتن آگاهی کافی برای انطباق فضای مسکونی با نیازهای معلولان، مشکلاتی را بر سر راه فرد معلول قرار می دهد. در برخی از منازل نیز به دلیل محدودیت های مالی، فرد مالک هیچ گونه تجهیزاتی را برای فرد معلول عضو خانواده ی خود، فراهم نمی کند.

در مسکن های اجاره ای نیز به دلیل تنگناهای اقتصادی، خانواده به اجبار و بدون در نظر گرفتن مشکلات و محدودیت های فرد معلول،

را نصب معلول می‌سازد. تهیه وسایل نقلیه و وسایل کمکی پزشکی، با دگرگونی مناسب در آن برای معلول به گونه‌ای که موجبات تحرک معلول را فراهم سازد یکی از جنبه‌های مهم توان بخشی است، که در اجراء و پیاده نمودن این مقوله معاونت‌های توان بخشی جمعیت هلال احمر، سازمان بهزیستی و بنیاد جانبازان اساسی ترین نقش را ایفا می‌کنند.

برابری فرصت‌ها

دستیابی بیش تر به محیط به این معنی است که محیط برای نیازهای همگان ایمن تر و سازگارتر باشد. به منظور بهره‌مندی یکسان معلولان از موقعیت‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و هم‌تراز بودن فرصت‌ها با افراد سالم در جامعه، از سوی سازمان‌های دولتی یا کارگزاران عمومی یا خصوصی ضوابطی صادر می‌شود ولی کاربرد و شرایط آن‌ها بر اساس موقعیت سازمان صادر کننده فرق می‌کند. از این رهگذر تلاش بر آن است تا ضوابط و معیارها و دستورالعمل‌ها تا حد ممکن قابل انجام گردد و با حیصله‌ی اختیارات و مسؤولیت‌های سازمان‌های ذیربط انطباق داشته باشد. آن چه می‌ماند به کار گرفتن دستورالعمل‌ها از سوی مراجع اجرایی و تکمیل آن‌ها از سوی مراجع آموزشی است که با تشکیل کمیته‌هایی متشکل از سازمان‌های مربوطه می‌توان در جهت تحقق این امر گام برداشت. اجرای برنامه اقدام جهانی برای معلولان و توسعه آتی آن، باید با معلولان و سازمان‌های مرتبط با آنان به مشورت گذاشته شود. برای این منظور هر گونه تلاش برای تأسیس مراکز ذکر شده در طرح پیشنهادی برای معلولان در سطح‌های شهرستان‌ها و استان‌های کشور باید تقویت شود.

از این رهگذر مؤسسه یا سازمان متولی اجرای این سه مقوله (پیشگیری، توان بخشی و برابری فرصت‌ها) نیازمند یاری همه‌ی ارگان‌ها و سازمان‌ها اعم از دولتی و غیر دولتی می‌باشد.

طرح پیشنهادی

تأسیس سازمان یا مؤسسه، کمیسیون، کمیته و یا اختصاص معاونت معلولان در زیر مجموعه چارت سازمان‌های دولتی که متولی سیاست گذاری و مدیریت در سطح کلان کشوری و اجراء قطعی آن در سطح شهرستان تبریز باشد.

اهداف کلی از ارائه طرح

- ۱- به چالش طلبیدن وضع موجود و ایجاد تغییر به منظور نوآوری و خلق فرصت‌های بهبود و مناسب سازی فضای شهر در جهت رفاه حال معلولان جسمی-حرکتی.
- ۲- طراحی چهارچوبی برای درک وضعیت اقدامات انجام شده، حذف دوباره کاری‌ها و تشخیص انحرافات.
- ۳- ترغیب تمامی سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی و خصوصی به یافتن راه حل‌های بهبود.
- ۴- مشارکت کامل افراد معلول در زندگی اجتماعی و توسعه کشور و ترویج برابری حقوق آنان.
- ۵- برابری فرصت‌ها در سطح کل جامعه.
- ۶- فرهنگ سازی و افزایش مشارکت ملی.

منزلی را انتخاب می‌نماید که بتواند از عهده‌ی پرداخت اجاره آن برآیند، پس از کوتاه زمانی در می‌یابد که با مشکلات عدیده‌ای به ویژه برای فرد معلول، روبرو هستند. فضای مسکونی موجود، چه در دل ساختمان‌های کهن شهری و چه در ساخت و سازهای جدید نه تنها برای معلولان که برای غیر معلول نیز دشواری آفرین هستند و نیاز به مناسب سازی دارند. یکی از راه حل‌های پیشنهادی در جهت بهبود وضعیت معلولان اختصاص طبقات اول و یا همکف منازل مسکونی و آپارتمان‌ها به سکونت آن‌ها و تنظیم این طرح در قالب قانون و اجرای آن توسط وزارت مسکن و شهرسازی است. با توجه به طیف وسیع معلولان جسمی-حرکتی، ذهنی از خردسالان تا کهنسالان از افرادی که دشواری حرکتی دارند تا استفاده کنندگان از صندلی چرخدار، می‌توان به سادگی دریافت که محل‌های سکونتی که به وسیله مهندسان معماری، طراحی می‌شود تا چه اندازه نیازهای این بخش عظیم را جامعه نادیده گرفته است و تا چه حد آموزش معماری ما در مقوله‌ی مسکن به دور از واقعیت‌هایی است که این بخش عظیم از جامعه بدان نیاز دارند.

عباراتی که در برنامه اقدام جهانی برای معلولان ذکر شده است

عبارت انداز:

پیشگیری

معیارهای کاهش معلولیت و عقب ماندگی از اهمیت شایانی برخوردار است و در صورت امکان باید به آن‌ها اولویت داده شود. سازمان جهانی بهداشت، پیشگیری را در سه سطح مختلف تعریف می‌کند مرحله‌ی اول پیشگیری؛ شامل تمام اقداماتی است که برای کاهش وقوع اختلال به عمل می‌آید.

مرحله‌ی دوم پیشگیری؛ به کلیه اقداماتی اطلاق می‌شود که از تبدیل اختلال به معلولیت جلوگیری می‌کند.

مرحله‌ی سوم پیشگیری؛ تمام اقداماتی را شامل می‌شود که تبدیل معلولیت به عقب ماندگی را کاهش می‌دهند.

معیارهای پیشگیری ممکن است علاوه بر برنامه‌های اولیه‌ی بهداشتی، آموزش و پرورش، قوانین و کنترل‌های کاربردی، طراحی مناسب بناها و فضاهای شهری و تمهید زیر بنای مؤثر را نیز در برگیرد. قانون گذاری می‌تواند نقش بسیار ارزنده‌ای در پیشگیری از معلولیت در خانه، محل کار یا در راه‌ها ایفا کند و موجب شود تصادفات کاهش یابد و از این راه معلولیت نیز کم تر شود. ولی، برای این که این کار مؤثر باشد، نظارت نظام اجرایی کارآمدی لازم است.

در این راستا وزارت بهداشت و درمان مسؤول اجرای طرح‌هایی در زمینه پیشگیری می‌باشد و به وظایف خود مانند از بین بردن بیماری فلج اطفال و مانند آن مبادرت ورزیده است.

توان بخشی

متوسل شدن به این مرحله نشانه‌ی قصور و کوتاهی است. قصور در پیشگیری، در تشخیص و درمان به موقع وضعی که به معلولیت منجر شده است. توان بخشی جنبه‌ای از معلولیت است که از هر حیث با نیاز به آموزش و تهیه وسایل کمکی پزشکی و... همراه است بسیاری از کشورها پیش از این به نگهداری معلولان در آسایشگاه نظر داشته‌اند. این سیاست اکنون دستخوش تغییر شده است و تلاش بر آن است که معلولان در جامعه جذب شوند. واداشتن معلولان به تحرک شاید معیاری باشد که بیش ترین نفع

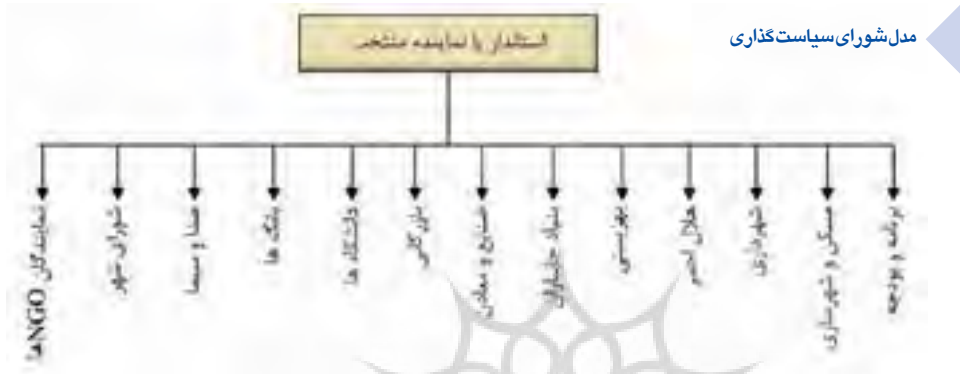
ارکان طرح پیشنهادی

الف) شورای سیاست گذاری: ریاست آن را استاندار محترم شهرستان تبریز و معاونان منتخب از طرف ایشان عهده دار خواهند بود. دیگر اعضاء مرکب از مدیران، متخصصان و صاحب نظران از سازمان های: برنامه و بودجه، مسکن و شهرسازی، شهرداری، جمعیت هلال احمر، بهزیستی، بنیاد جانبازان، صدا و سیما، صنایع و معادن، سازمان بازرگانی، دانشگاهها، بانکها، شورای شهر، جامعه پراپلزی، جامعه معلولان، جامعه نایبایان و ناشنویان است.

وظایف

اجرای قوانین مصوب هیأت دولت و تصویب و اجرایی کردن آیین نامه های مورد نیاز با توجه به شرایط موجود تفویض اختیارات و مشخص نمودن مسؤولیتها، نظارت بر همه امور مربوطه و تنظیم آئین نامه ای در خصوص تفویض اختیار به کمیته نظارت در رابطه با حفظ و نگهداری و در صورت لزوم بازسازی مکان های مورد بحث در خصوص موضوع مناسب سازی فضای شهری طبق ضوابط معین.

مدل شورای سیاست گذاری

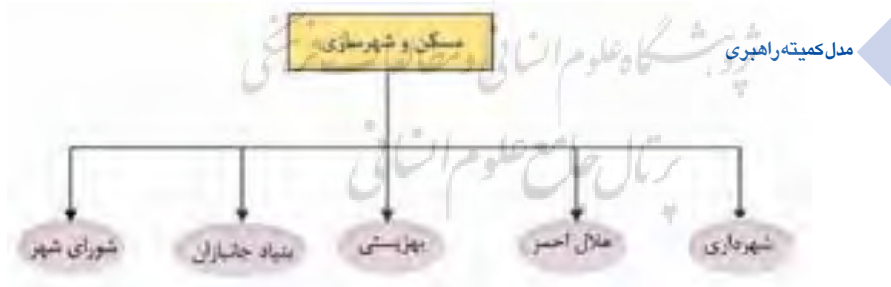
ب) کمیته راهبری

ریاست آن را وزارت مسکن و شهرسازی به عهده دارد و دیگر اعضاء مرکب از نمایندگان از سازمان های: شهرداری، هلال احمر، بهزیستی، بنیاد جانبازان و شورای شهر است.

وظایف

جهت دهی در پیاده نمودن لوایح و آئین نامه های تصویب شده در شورای سیاست گذاری با در نظر گرفتن ضوابط تعیین شده در این شورا و تطبیق آن با استانداردهای موجود.

مدل کمیته راهبری

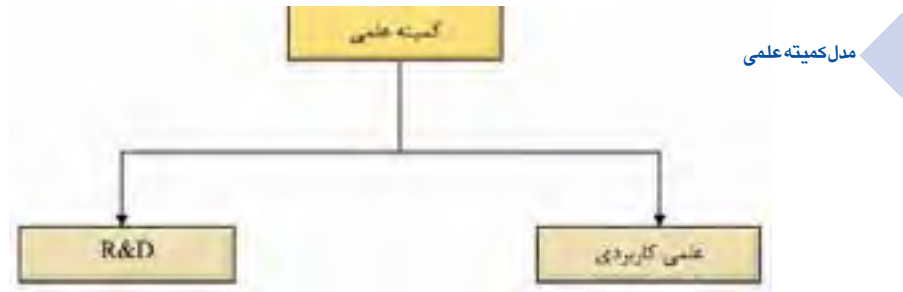

ج) کمیته علمی

اعضای این مجموعه مرکب از: متخصصان از وزارت مسکن و شهرسازی، سازمان بهزیستی، جمعیت هلال احمر، بنیاد جانبازان، دانشکده های فنی مهندسی، عمران، توانبخشی، علوم اجتماعی و شورای شهر انتخاب خواهند شد.

وظایف

تحقیق و توسعه، تعیین استانداردها و ضوابط مورد نیاز و لازم الاجرا در مناسب سازی فضای شهری و منازل و نیز انجام تحقیقات کاربردی برای بهبود وضعیت.

مدل کمیته علمی

□ اعضای کمیته علمی از بین سازمان های فوق الذکر انتخاب خواهند شد.

د) کمیته اجرایی
 ریاست آن به عهده‌ی شهرداری (سازمان بهسازی محیط شهری) می‌باشد و دیگر اعضای مرکب از نمایندگان از سازمان مسکن و شهرسازی، جمعیت هلال احمر، صنایع و معادن، صدا و سیما و شورای شهر می‌باشد.

وظایف
 اجرای قطعی طرح در سطح شهر و منازل شهری لحاظ نمودن ضوابط تعیین شده در آیین نامه های مصوب شورای سیاست گذاری و تنظیم شده در کمیته علمی.

مدل کمیته اجرایی

توضیح
 در چگونگی اجرای این طرح لازم است نکاتی مدنظر قرار گیرد از جمله همکاری پی گیر و جدی بخش خصوصی و همراه نمودن آن با نهادها و سازمان های دولتی. چرا که در صورت لازم الاجرا شدن طرح توسط نهادهای دولتی پیش بینی می شود انجام آن نظیر آیین نامه های گذشته را کد باقی بماند نیز اگر مسؤولیت را انحصاراً به بخش خصوصی واگذار نمایند. مسائل سوددهی و بعد مالی قضیه اهمیت بیش تری پیدا می کند و در راستای تحقق اهداف بخش خصوصی پیش می رود که یا گران تمام می شود و یا مقرون به صرفه نخواهد بود. ولی چنانچه تلفیقی از این دو مجموعه در کنار هم به وجود آید محرک مناسبی در اجرای درست طرح خواهند بود.

- تأیید و یا عدم تأیید نحوه اجرای طرح توسط پیمانکار از طریق کمیته به پیمانکار منعکس خواهد شد به عبارتی نظر نهایی در زمینه ادامه و یا متوقف نمودن عملیات توسط کمیته اجرایی ارائه می گردد نه به صورت انفرادی.

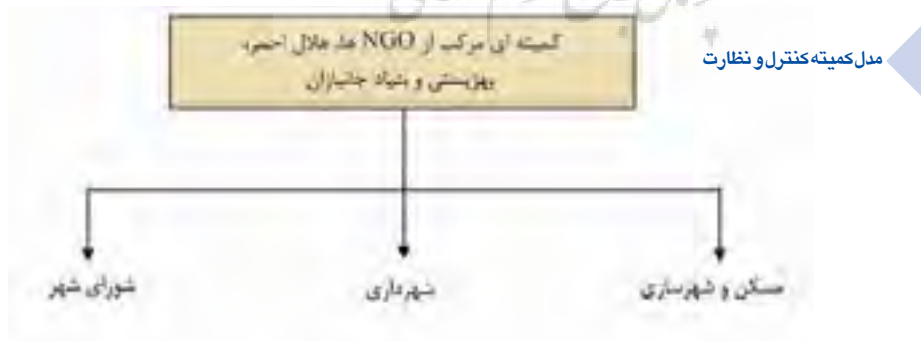
وظایف

کنترل تمامی مراحل اجرایی و تطبیق با اصول و استانداردها و در صورت مشاهده انحرافات دستور توقف عملیات به مجری طرح و گزارش به کمیته های ذیربط. این کمیته طبق آیین نامه های مصوب در شورای سیاست گذاری مسؤولیت حفظ و نگهداری، تعمیر و بازسازی مکان ها مورد بحث در موضوع آیین نامه فوق را نیز به عهده خواهد داشت.

5) کمیته کنترل و نظارت

اعضای این کمیته مرکب از سازمان مسکن و شهرسازی، شهرداری، بهزیستی، هلال احمر، بنیاد جانبازان، شورای شهر و NGOها است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
 رتال جامع علوم انسانی

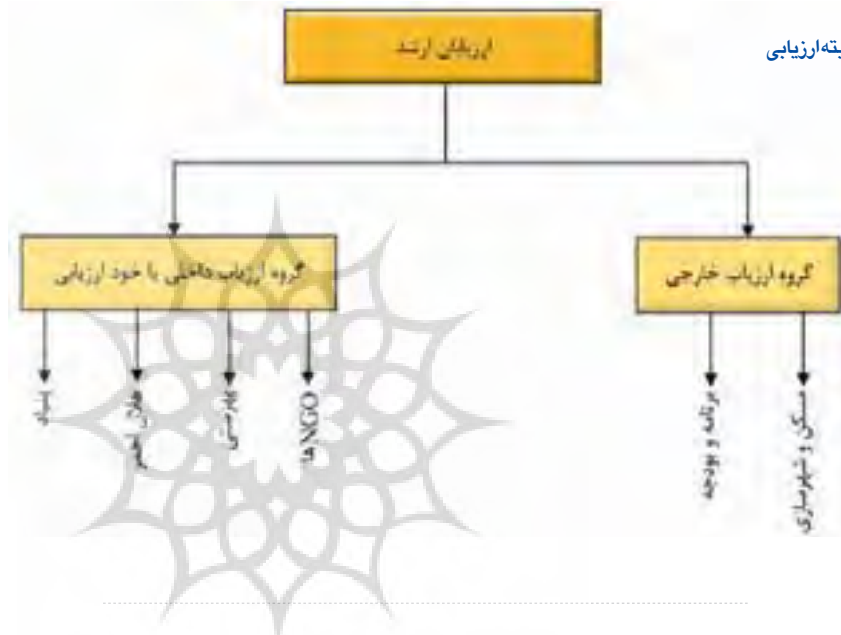
توضیح

گروه ارزیاب خارجی بازنگری امور اجرایی مربوط به مناسب سازی فضای شهری و منازل را عهده دار است و گروه ارزیاب داخلی گزارش‌های عملکرد داخلی سازمان را تهیه می‌نمایند و در نهایت نتیجه را از طریق ارزیابان ارشد به کمیته مرکزی در وزارت کشور منعکس می‌نمایند.

و) کمیته ارزیابی

مربک از ۵ یا ۷ نفر ارزیاب ارشد منتخب از نمایندگان وزارت کشور و سازمان مسکن و شهرسازی است که ریاست مجموعه را عهده دار می‌باشند. دیگر اعضا در دو گروه ارزیاب خارجی و داخلی که براساس رویه‌ها و معیارهای تعیین شده توسط کمیته علمی از بین افراد دارای تحصیلات دانشگاهی و متخصصان غیر ذی نفع، با سابقه و باتجربه در امور اجرایی و مدیریتی انتخاب می‌شوند.

مدل کمیته ارزیابی

کمیته ارزیابی

سازمان‌ها همواره علاقه دارند ارزیابی کنند که چگونه هستند، زیرا چنین تصور می‌شود که اگر بدانیم چگونه ایم بهتر می‌توانیم برای آینده برنامه ریزی کنیم و تصمیم بگیریم که چگونه باشیم. یکی از بهترین روش‌های ارزیابی سازمانی، خود ارزیابی است.

باشد و از راه اعمال این سیستم در صورت عدم اجرای درست با تشکیل تیم‌های بهبود و تخصیص منابع مورد نیاز، اقدامات اصلاحی انجام می‌شوند.

هدف اصلی از تأکید بر خود ارزیابی سازمانی، ترویج این عقیده است که خود ارزیابی یک فرآیند کلیدی برای انجام بهبود است. دستیابی به اجماع در سازمان باعث فراهم آمدن محیطی برای بحث و حل مسائلی می‌شود که سازمان با آن روبرو است و سبب ایجاد مشارکت و تعهد، در بازیگران کلیدی سازمان می‌گردد. تشخیص نقاط قوت و فرصت‌های بهبود کمک می‌کند که فعالیت‌های الگو برداری، روی حوزه‌هایی متمرکز شود که بیشترین منافع را برای سازمان دارند.

در نهایت خود ارزیابی یک ساز و کار قدرتمند برای اجرا و پشتیبانی فعالیت‌های بهبود در سازمان است. تجزیه و تحلیل به تغییرات سودمند منجر نخواهد شد، مگر این که برنامه‌های عملی بهبود به طور کامل و با حمایت مداوم تیم مدیریت مسؤوّل انجام خود ارزیابی، اجرا شوند.

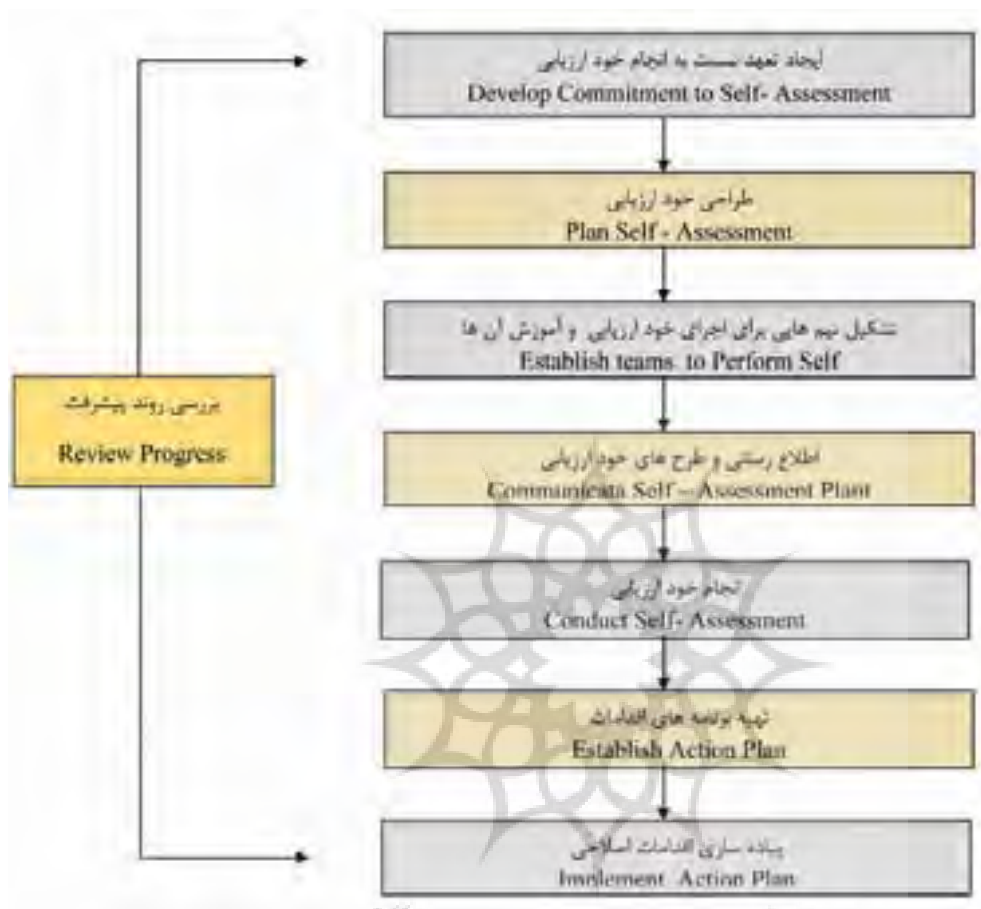
تعریف خود ارزیابی

خود ارزیابی، یک بازنگری منظم، سیستماتیک و جامع از فعالیت‌های سازمان و نتایج آن است. این فرآیند به مجموعه و یا سازمان اجازه می‌دهد به طور شفاف نقاط قوت و حوزه‌های نیازمند بهبود* (= نقاط ضعف) را شناسایی کند. از طریق سیستم خود ارزیابی می‌توان سازمان را به شیوه‌ای هماهنگ و منسجم در سطح خرد و کلان ارزیابی نمود. قابل ذکر است این سیستم می‌تواند در قسمتی از سازمان یا کل آن انجام شود و در قدم اول باید تعهد لازم در مدیریت ارشد سازمان برای انجام خود ارزیابی وجود داشته

* اضافه می‌نماید در این میحث به جای استفاده از اصطلاح نقاط ضعف به دلیل بار معنایی منفی، اصطلاح حوزه های نیازمند بهبود به کار برده می شود.

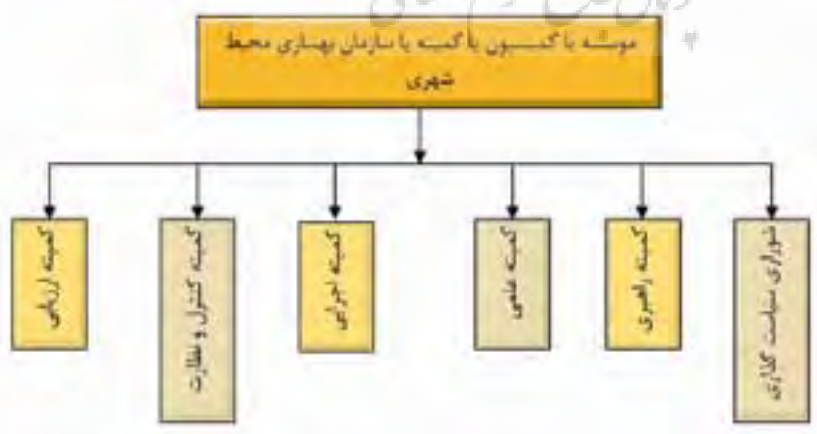
فرآیند خود ارزیابی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مجله جامعه‌شناسی

شماره ۳۴ طرح پیشنهادی

مردم از برقراری تماس و روابط شخصی با معلولان اجتناب می‌کنند. تعصب و تبعیض که بر معلولان تأثیر می‌گذارد و میزانی که آنان را از مرادوات عادی اجتماعی باز می‌دارد، برای بسیاری از آنان مشکلات روانی و اجتماعی به بار می‌آورد. بیش تر صاحبان حرف و کارکنان دیگر خدمات که با معلولان در تماس‌اند، نیروی بالقوه آنان را در امر مشارکت در تجارب اجتماعی تشخیص می‌دهند و از این رو نمی‌توانند معلولان را با سایر گروه‌های اجتماعی تلفیق و یکپارچه نمایند. به علت وجود چنین موانعی، غالباً برقراری رابطه‌ای نزدیک و صمیمانه با افراد سالم برای معلولان غیرممکن یا دشوار است. با توجه به آگاهی کمی که در باره‌ی جایگاه معلولان در فرهنگ‌های مختلف موجود است که به نوبه‌ی خود گرایش و الگوهای رفتاری را مشخص می‌کند، نیاز به پژوهشی احساس می‌شود تا جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی معلولیت را مدنظر قرار دهد. این مطلب دورنمای قابل فهمی از روابط افراد سالم و معلول را در فرهنگ‌های مختلف نشان می‌دهد. در این میان رسانه‌های ارتباط جمعی (اعم از روزنامه، مجله، نشریات و...) بالاخص صدا و سیما عوامل بسیار مهمی در اشاعه فرهنگ و فرهنگ سازی می‌باشند. در این خصوص تهیه و تنظیم برنامه‌هایی در جهت ارتقاء سطح فکری و ارائه آموزش‌های مستقیم و غیر مستقیم به افراد سالم جامعه در مورد چگونگی برخورد و برقراری ارتباط اجتماعی با معلولان از وظایف سازمان صدا و سیما است که امید است در آینده با دقت نظر کافی و تعیین شاخص‌های اجتماعی مربوط به آموزش همگانی، کمبود چنین برنامه‌هایی مرتفع گردد.

- دانشگاه‌ها

همراهی و همدلی مسؤلان دانشگاه‌ها و استادان کارآموزخته و بهره‌مندی از نیروی بالقوه و فعال دانشجویان و نیز ممانعت از اتلاف این پتانسیل‌ها در اجرای طرح فوق حائز اهمیت است؛ چرا که ضروری است ارزشیابی وضع معلولان در فواصل معین و به صورت دوره‌ای انجام گیرد و برای سنجش پیشرفت‌ها نیز مبنایی به وجود آید. این امر محقق نمی‌گردد مگر با مساعدت این ارگان در جهت تأمین نیروی انسانی مورد نیاز در اجرای برنامه ارزشیابی و اشاعه فرهنگ اجرای طرح‌های تحقیقی از طریق دانشجویان در ارتباط با مشکلات، نیازها و توانایی‌های این گروه از جامعه.

- ملاحظات مالی

پیامدهای مالی معلولیت را می‌توان در دو بخش در نظر گرفت: اول؛ اوضاع مالی شخصی معلول. دوم، هزینه مصرف جامعه برای معلولیت شخص. معلولیت پیامدهای مالی عظیمی را بر خود معلول و خانواده اش دارد. پیامدهای مالی ناشی از معلولیت برای جامعه هم قابل ملاحظه است. این گروه از جامعه به علت مصائب و دشواری‌های جسمی - حرکتی از اختصاص فرصت‌های شغلی مناسب و سایر امکانات محروم می‌باشند. نداشتن منابع درآمد ثابت و کافی برای گذران روزمره زندگی، همچنین هزینه بالای مراحل درمانی و توانبخشی این افراد مزید بر علت شده و از لحاظ مالی آنان را دچار مشکلات عدیده‌ای نموده است. البته نظام‌های تأمین اجتماعی در جامعه با وجود وسعت و پراکندگی تراکم جمعیتی افراد معلول تا حدودی آنان را تحت پوشش قرار داده است و ارائه این قبیل خدمات هر چند ناچیز توانسته است مرهمی بر درد آنان باشد، البته در

سازمان یاد شده برای رسیدن به نتایج مورد نظر بایستی برنامه و رویکرد مناسبی داشته باشد، این برنامه و رویکرد باید در ارکان سازمان تسری داده شده و به اجرا درآید و نهایتاً عملکرد سازمان نسبت به برنامه بایستی مورد ارزیابی قرار گیرد و در صورت لزوم بازنگری شود. لازم به ذکر است نمایندگان حاضر در چارت ارکان طرح می‌بایست نماینده تام الاختیار سازمان مطبوعه باشند، بنابراین شرط اساسی اجرای همه‌ی آیین نامه‌ها مشخص بودن ضمانت اجرای آن است. چرا که آیین نامه بدون ضمانت اجرا به بایگانی منتهی خواهد شد و در چرخه بوروکراسی اداری سر درگم خواهد ماند. در صورت محرز بودن ابزار کنترل و ضمانت اجرای قوانین به نتیجه مطلوب خواهیم رسید.

پاره‌ای از دلایل حضور سازمان‌های ذکر شده در ارکان طرح پیشنهادی

- جمعیت هلال احمر

همانطور که می‌دانید بزرگ‌ترین مرکز ارائه دهنده وسایل اروتیدی فنی و توانبخشی در کشور جمعیت هلال احمر می‌باشد و در این راستا معاونت توانبخشی جمعیت هلال احمر استان آذربایجان شرقی که به لحاظ امکانات موجود (تولید وسایل کمک پزشکی)، دارا بودن نیروی متخصص و حضور نیروی بالقوه‌ی جوانان، آمادگی پذیرش، تدوین و اجرای طرح نهایی را دارد. نیز پیشنهاد می‌شود. صندوق اعتباری که مجمع عمومی سازمان ملل برای سال بین المللی معلولان تأسیس کرده است باید برای تأمین نیازهای کشورهای در حال توسعه، سازمان‌های معلولان و اجرای برنامه اقدام جهانی مورد استفاده قرار گیرد که در صورت محرز شدن آن امکان دریافت تسهیلات مالی و تأمین اعتبار به منظور اجرای هر چه سریع تر طرح با ایزنی نمایندگان مربوطه محقق می‌گردد.

- وزارت بازرگانی

ارائه تسهیلات لازم در جهت واردات مواد اولیه و یا تکنولوژی مورد نیاز در اجرای طرح فوق.

- سازمان صنایع و معادن

به منظور تولید پاره‌ای از تجهیزات در داخل، نیازمند مشارکت صاحبان حرف می‌باشیم. که در این راستا سازمان صنایع می‌تواند پل ارتباطی میان سازمان معلولین و تولید کنندگان محصولات داخلی باشد و از این رهگذر موجبات درصدی از اشتغال زایی و اشتغال به کار معلولان فراهم می‌گردد.

- بانکها

جهت تأمین تسهیلات مالی و اختصاص بودجه از ردیف‌های اعتباری در جهت تحقق این امر.

- سازمان صدا و سیما

فرهنگ سازی در اصل سیاست گذاری و تزریق آن به قشرهای جامعه و عدم برخورد احساسی را می‌توان از وظایف و وسایل ارتباط جمعی (اینترن، روزنامه‌ها، مجلات، نشریات، رادیو و تلویزیون و هنرمندان...) در رفع چنین معضلاتی بر شمرده. گرایش‌ها و رفتارهای جامعه، غالباً به محرومیت معلولان از زندگی اجتماعی و فرهنگی منجر می‌شود.

کشورهای توسعه یافته موضوع بیمه‌های تأمین اجتماعی تا جایی پیشرفته است که ضمن تحت پوشش قرار دادن همه‌ی مخارج درمان و توانبخشی معلولان، امکاناتی در جهت شکوفایی استعدادهای بالقوه‌ی آنان در زمینه‌های علوم، فنون، ورزش و هنر به وجود می‌آورد و دیگر نیازی نیست تا معلولان در جهت رفع نیازهای اولیه خود متحمل مصائب فراوانی شوند.

تعداد زیادی از معلولان که از انجام کارهای مفید یا دیگر فعالیت‌ها باز می‌مانند، نیز باید در نظر گرفته شوند با این حال غیر ممکن است بتوان ائتلاف منابع انسانی ناشی از معلولیت را بر حسب اعداد و ارقام برآورد کرد.

متأسفانه، محاسبات هزینه‌ها و منافع حاصل از انواع اقدامات، این فرض را به وجود می‌آورد انجام ندادن کاری هزینه‌ای را در بر ندارد، ولی این استدلال غلط میزان بهره‌وری از دست رفته، نیروی بالقوه‌ی تلف شده، یا مسائل ناشی از آن را که از جمعیت معلول ناشی می‌شود در نظر نمی‌گیرد. امکان برآورد کل هزینه‌های درمانی و توانبخشی و مناسب سازی فضای شهری برای معلولان وجود دارد. به گفته آقای مکارم، معاون توانبخشی سازمان بهزیستی کشور، کمیته تشکیل شده در وزارت کشور ۲ میلیارد تومان اعتبار را در راستای مناسب سازی محیط برای معلولان به مناسب سازی بعضی مناطق استان تهران در سال آینده اختصاص داده است، که می‌توان از ردیف اعتباری چنین مراکزی جهت بهبود و مناسب سازی فضای شهرستان‌ها بهره جست.

گزارش گروه کارشناسان سازمان ملل درباره‌ی طراحی محیط بدون مانع، که در سال ۱۹۷۵ تدوین یافته است حاکی است که: «هزینه‌ی اضافی طراحی بدون مانع بناها و تسهیلات عمومی، فقط بخش کوچکی از کل هزینه‌هاست اگر بین هزینه‌های طراحی بدون مانع، که به استقلال و اشتغال معلولان منجر می‌شود و هزینه‌ی جدا سازی این بخش جامعه و وادار نمودن آنان به وابستگی به جامعه مقایسه‌ای انجام می‌گردد، مشخص می‌شود که سیاست مداران و نیز طراحان، یکپارچگی کامل را از طریق طراحی بدون مانع پذیرا می‌شدند.»

برنامه ریزی و طراحی با دقت برای معلولان، کم هزینه تر از بازسازی بنا، برای انطباق با خواسته‌های سالمندان و معلولان است.

بحث اوقات فراغت

شاید در نگاهی گذرا طرح مسأله‌ی اوقات فراغت ارتباط چندانی با موضوع مناسب سازی فضای شهری نداشته باشد اما با کمی دقت نظر در این مقوله و نیز وسعت در برگیری آن در میان جمعیت کم توان جسمی - حرکتی، ذهنی ضرورت پرداختن به این موضوع احساس می‌شود. همواره در محافل و مجالس مختلف به مسأله‌ی ناتوانی‌ها و مصائب این قبیل افراد که دچار محدودیت‌هایی هستند پرداخته می‌شود. در صورتی که اگر نگاه ویژه‌ای به استعدادها و نهفته و توانایی‌های بالقوه این عزیزان داشته باشیم، چه بسیار هنرمندان که با وجود معلولیت‌ها و ناتوانی‌های خاص همواره به توانایی‌های خود اندیشیده‌اند و از این رو موفقیت‌های بسیاری کسب نموده‌اند. حال اگر آموزش‌های متناسب با علایق و توانایی‌هایشان ارائه گردد و در

جهت مختلف سوق داده شود، می‌توان کل جامعه را از نتایج حاصل از آن بهره مند نمود، چرا که این قبیل افراد به جهت محدودیت‌های فیزیکی و عدم توان حضور مستمر و مداوم در محیط‌های عمومی بیشترین زمان خود را در منازل سپری می‌کنند که می‌توان ائتلاف وقت و انرژی آن‌ها را به وضوح مشاهده کرد.

در این راستا شهرداری‌ها به عنوان متولی احداث فرهنگ سراها و دیگر مراکز آموزشی تحقیقی می‌توانند با مناسب سازی فضاهای این قبیل مراکز، امکان بهره‌مندی از آن‌ها را در اختیار افراد معلول قرار دهند که در این صورت می‌توانیم زمینه‌ی حضور معلولان را در مراکز تفریحی، آموزشی فراهم نموده و به پرورش استعدادها و نهفته آنان بپردازیم و از این رهگذر سطح فرهنگی، آموزشی و میزان حضور در فعالیت‌های اجتماعی آن‌ها را ارتقاء دهیم.

سازوکار عمل

- جمع آوری آمار و اطلاعات دقیق از شمار معلولان و اجرای قطعی طرح در سطح شهرستان تبریز.

- تخمین بودجه مورد نیاز به منظور اجرای قطعی طرح در این شهرستان.

- مشخص نمودن ابعاد قضیه و رعایت اصول اخلاقی، چرا که مخاطبان این طرح نیازمند احترام متقابل می‌باشند نه ترحم. - برانگیختن روحیه و احساس مشارکت مردمی.

- برای شروع عملیات ۱۰ مورد از مناطق شهری و نیز ۱۰ مورد از منازل مسکونی افراد معلول انتخاب می‌شود و با مجهز نمودن آن‌ها به همه امکانات رفاهی مورد نیاز معلولان، به برآورد هزینه خواهیم پرداخت و آن را برای کل شهرستان تعمیم می‌دهیم. - تأسیس کارخانجاتی برای تولید وسایل مورد نیاز به صورت انبوه در داخل استان.

نتایج حاصل از اجرای طرح

۱- تأسیس کارخانجات تولید ادوات مورد استفاده‌ی معلولان و در پی آن افزایش درصد اشتغال زایی در سطح جامعه. لازم به یاد آوری است که در حال حاضر در کشور بیش از ۲ میلیون و ۶۰۰ هزار نفر معلول وجود دارد که بهتر است به جای اعطای وام خود اشتغالی به آن‌ها، با تأسیس چنین کارخانه‌هایی و اعطای وام به این مراکز شرایط اشتغال به کار معلولان فراهم شود.

۲- کانالیزه نمودن اعطاء تسهیلات (به صورت پرداخت وام) و باز پرداخت دراز مدت با کمترین میزان بهره که از راه سازمان بهزیستی و اداره‌ی کار و امور اجتماعی انجام می‌گردد و نیز مشروط نمودن بهره‌مندی از تسهیلات فوق به استخدام معلولان. ۳- افزایش ظرفیت تولید داخلی وسایل و تجهیزات مورد نیاز معلولین.

۴- ایجاد خدمات اجتماعی، نظام‌های تأمین اجتماعی، تعاونی‌ها و برنامه‌هایی برای هم‌یاری در سطح ملی و محلی، نیز ارتقاء سطح مشارکت معلولان در توسعه کشور.

۵- حضور پی‌گیر و مداوم معلولان در سطح شهر و بازگشت به زندگی عادی و در پی آن افزایش امید به زندگی در میان این گروه.

در باره موضوع مناسب سازی مکان‌های عمومی، خصوصی و دولتی جهت تأمین دسترسی معلولان به امکانات جامعه هم‌همه‌ی دستگاه‌های مربوطه موظف به اجرای آن گردیدند. (ضمیمه شماره ۱)

۶- استفاده بهینه از استعدادها و توانایی‌های بالقوه‌ی این افراد. با ابلاغ آیین‌نامه اجرایی بند ج ماده‌ی ۱۹۳ قانون برنامه‌ی سوم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوبه مورخ ۱۱/۲۶/۷۹

ضمیمه شماره (۱)

آیین‌نامه

وزارت مسکن و شهرسازی در جلسه مورخ ۱۳۷۹/۱۱/۲۶ بنا به پیشنهاد مشترک وزارت مسکن و شهرسازی، سازمان بهزیستی کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، موضوع نامه شماره ۱۵۷۵/۱۹۳/۳-۱۰۵/۶۶۷۶ مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۵ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و به استناد بند (ج) ماده (۱۹۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران- مصوب ۱۳۷۹- آیین‌نامه اجرایی بند یاد شده را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین‌نامه اجرایی بند "ج" ماده (۱۹۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

ماده ۱- تمام دستگاه‌های اجرایی دولتی و سازمان‌های غیر دولتی و مالکان ساختمان‌های با مصرف عمومی مکلف‌اند قسمت‌های مورد استفاده عمومی اماکن و ساختمان‌های (خصوصی و دولتی) خود را بر اساس ضوابط مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری، حداکثر ظرف یک سال برای افراد دارای معلولیت که از صندلی چرخ‌دار استفاده می‌کنند، مناسب‌سازی نمایند.

تبصره ۱- منظور از اماکن عمومی وزارت خانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، فرودگاه‌ها، دانشگاه‌ها، ترمینال‌ها، مراکز تجاری، رستوران‌ها، پارک‌ها و معابر و به طور کلی دیگر مکان‌هایی است که مورد استفاده عمومی قرار می‌گیرند.

ماده ۲- تمام دستگاه‌های اجرایی دولتی و سازمان‌های غیر دولتی مکلف‌اند حداکثر ظرف دو سال، نسبت به مناسب‌سازی محیط داخلی اماکن عمومی خود برای دسترسی معلولان به خدمات مرتبط با آن‌ها اقدام نمایند.

ماده ۳- شهرداری‌ها موظف‌اند ظرف دو سال، نسبت به آماده‌سازی و مناسب‌سازی معابر عمومی با اولویت معابر اصلی و نزدیک به تقاطع‌ها برای تردد معلولان اقدام نمایند.

ماده ۴- شهرداری‌ها موظف‌اند ظرف ۲ سال، نسبت به تجهیز چراغ‌های راهنمایی معابر به علایم صوتی و نیز برجسته نمودن سطوح پیاده‌روهای نزدیک تقاطع‌ها برای استفاده نابینایان، اقدام نمایند.

ماده ۵- شهرداری‌ها موظف‌اند در توقفگاه‌های عمومی، تمهیدات لازم برای در نظر گرفتن محل‌های ویژه، برای توقف وسیله نقلیه معلولان پیش‌بینی و فراهم نمایند.

ماده ۶- شرکت مخابرات ایران موظف می‌باشد حداکثر ظرف یک سال، نسبت به نصب تلفن‌های قابل دسترسی برای معلولان و ناشنویان در ساختمان‌ها و اماکن و معابر عمومی اقدام نمایند.

ماده ۷- شرکت‌ها و سازمان‌های تاکسیرانی و اتوبوسرانی وابسته به شهرداری‌ها و راه‌آهن شهری تهران (متر و) موظف‌اند ظرف دو سال نسبت به تأمین خدمات ویژه برای افراد دارای معلولیت اقدام نمایند.

ماده ۸- سازمان هواپیمایی کشوری و شرکت راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران موظف‌اند تمهیدات لازم را برای استفاده معلولان از جملگی خدمات خود فراهم نمایند.

ماده ۹- دستگاه‌های اجرایی دولتی و سازمان‌های غیر دولتی، در تمام ساخت و سازهای اماکن عمومی (خصوصی و دولتی) شامل شهرهای جدید، معابر عمومی و... که بعد از تصویب این آیین‌نامه آغاز خواهد شد، موظف به رعایت ضوابط مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در این زمینه خواهند بود.

تبصره- شهرداری‌ها موظف‌اند در ساختمان‌ها و اماکن عمومی موضوع این ماده رعایت ضوابط مندرج در این آیین‌نامه را کنترل نموده و سپس نسبت به صدور گواهی پایان کار اقدام نمایند.

ماده ۱۰- بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی ایران مکلف است، در طول برنامه سوم آسایشگاه‌هایی برای بستری شدن جانبازان زن اختصاص داده و امکان استفاده رایگان از آمبولانس برای جانبازان بالای ۷۰ درصد قطع نخاع، اعصاب و روان و شیمیایی را از محل منابع داخلی خود تأمین نماید.

ماده ۱۱- صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران موظف است نسبت به تولید و پخش برنامه‌های تبلیغی برای ارتقای آگاهی عمومی در زمینه مناسب‌سازی اماکن عمومی برای افراد معلول اقدام نماید.

ماده ۱۲- اعتبارات لازم برای اجرای مفاد این آیین‌نامه، از محل اعتبارات مصوب دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط تأمین و پرداخت خواهد شد.

ماده ۱۳- گزارش مربوط به حسن اجرای مفاد آیین‌نامه در ساختمان‌ها و اماکن مرتبط با شهرداری‌ها و مؤسسات عمومی و غیر دولتی و اماکن و معابر عمومی، توسط وزارت کشور و گزارش مربوط به حسن اجرای مفاد آیین‌نامه در دستگاه‌های اجرایی و نهاد‌های انقلاب اسلامی توسط وزارت مسکن و شهرسازی هر شش ماه یک بار تهیه و به کمیسیون امور اجتماعی هیئت دولت ارائه خواهد شد.

حسین حبیبی

معاون اول رئیس جمهور

اما ملاحظه می‌کنیم با گذشت قریب به سه سال از تاریخ لازم الاجراء شدن این آیین نامه و در پی آن ابلاغ دیگر بخشنامه‌ها با مضمونی مشابه به سازمان‌ها و مؤسسات مربوطه مراکز ذیربط عملاً در راه اجرای آن ناتوان مانده‌اند. علت را در کجا باید جستجو کرد؟

از این رهگذر با عنایت به مفاد آیین نامه فوق و با نظر به وسعت در برگیری و لحاظ نمودن تمامی جوانب در قالب بندها و تبصره‌های فراوان فرضیاتی برای دلایل عدم اجرای به موقع آن در ذهن شکل می‌گیرد که با طرح آن به دنبال ارائه راهکار مناسب هستیم.

چرا عموماً در ارگان‌ها و سازمان‌های طویل و عریض با وجود تصویب مکرر آیین نامه‌های اجرایی از این حیث توسط هیأت دولت و با صرف انرژی مضاعف و اختصاص بودجه‌های کلان اجرای آن به تعویق می‌افتد و نمی‌توان با اهداف تعیین شده و در زمان بندی خاص به نتایج مطلوب دست یافت؟

با نظر به ماده ۲ و تبصره ماده ۹ این آیین نامه، تمام دستگاه‌های اجرایی دولتی و سازمان‌های غیر دولتی مکلف‌اند، حداکثر ظرف دو سال نسبت به مناسب سازی محیط داخلی مکان‌های عمومی خود، برای دسترسی معلولان به خدمات مرتبط با آن‌ها اقدام نمایند و مراجع مسؤول صدور پروانه و نظارت ساختمانی شهرداری‌ها می‌بایست ضوابط مندرج را کنترل نموده و سپس نسبت به صدور گواهی پایان کار اقدام نمایند.

مسئولان پاسخ گویند! آیا از تاریخ فوق تا به امروز شهرداری چنین ضوابطی را رعایت نموده است؟
نیز همی ساختمان‌های عمومی موضوع این آیین نامه به ویژه ادارات دولتی موجود باید تدریجاً با شرایط این آیین نامه تطبیق داده شوند. تشخیص میزان تطبیق این ضوابط و زمان لازم برای اعمال آن به عهده کمیسیونی مرکب از نمایندگان سازمان بهزیستی، بنیاد جانبازان، وزارت مسکن و شهرسازی، وزارت کشور، سازمان برنامه و بودجه و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خواهد بود. وزارت مسکن و شهرسازی موظف است تضمین قانونی اعمال این ضوابط را از مراجع ذی ربط کسب نماید.

تضمین قانونی اعمال این ضوابط از طرف سازمان مربوطه کسب شده است یا خیر؟
به دستور ریاست محترم جمهور در جهت تحقق کامل بخشنامه شماره ۱۷۰۸۱ مورخ ۲۹/۴/۷۰ در هر استان

کمیته دائمی پیگیری اعمال ضوابط و مقررات مورد نظر با حضور نمایندگان کمیسیون یاد شده در همین بخشنامه زیر نظر استاندار تشکیل می‌گردد و دبیرخانه این کمیته‌ها به استناد بخشنامه مذکور در سازمان بهزیستی استان مستقر خواهد شد.

علت عدم پیگیری اعمال ضوابط و مقررات مورد بحث از طرف این کمیسیون چه بوده است؟
و....

آن چه متأسفانه در این بین فراموش شده راهبری، مدیریت و چگونگی اجرای مؤثر این قبیل آیین نامه‌هاست و در برگزاری چنین همایش‌هایی فقط مشکل بابتی سرلوحه‌ای امور قرار گرفته است و الزاماً به چرایی‌های عدم اجرا پرداخته نمی‌شود. ما صرف قرائت مصائب و تکرار مکررات نیامده ایم بلکه به منظور بررسی آن و پاسخ به این چرایی‌ها و ارائه راهکارهای مناسب در جهت اجرای دقیق آن جمع شده ایم. به امید روزی که هر کس در حد توانایی و وظیفه، مسایل مربوط به معلولان را درک کند و به دنبال این هم حسی اقدامی ثمربخش انجام دهد. لازم به یادآوری است که وصف تبریز از گذشته‌های دور تا به امروز هرگز در قاموس سطرها و نوشته‌ها نگنجدیده است. این شهر در طول تاریخ دوره‌های طلایی متعددی را سپری نموده است. تبریز شهر نخستین‌هاست. نخستین مدرسه، نخستین چاپخانه، نخستین تئاتر، نخستین نشریه، نخستین بلدیة و... حال چرا نخستین شهر در راهبری و مدیریتی صحیح و علمی برای اجرای قطعی این طرح نباشد؟

اگر چه تبریز از بلایای زمینی و آسمانی در امان نمانده است؛ زلزله‌ها، سیل‌ها، بیماری‌های واگیر، جنگ‌ها و... همه تبریز را آشفته کرده است، اما باز این شهر همیشه سرفراز، به قول آقای یحیی ذکاء، هر بار از زیر ویرانه‌ها و خاکسترهای شهر پیشین همچون سمندری، زنده تر و سرفرازانه تر، زندگی از سر گرفته و هیچ گاه زبون پیشامدها و بازی‌های روزگار نگردیده است.

گذشته از آنچه ذکرش رفت تبریز در امور بنیادی نیز همچون دیگر مباحث همواره پیشگام بوده است و شاهد این مدعا قیام‌ها و تحولات فرهنگی، هنری و صنعتی است که شاهد آن نیز بوده ایم و هستیم. به تعبیری تبریزی‌ها در تمامی زمینه‌ها همواره خوش درخشیده‌اند.

امید که اجرای به موقع و ضربتی طرح پیشنهادی فوق را نیز به کارنامه‌ی درخشان خود بیافزاید و آغازگر حرکتی نو در جامعه باشند.

این مقاله در دومین همایش مناسب سازی فضاهای شهری برای جانبازان و معلولین ارائه شده است.

منابع

- آیین نامه اجرایی بند (ج) ماده ۱۹۲ قانون برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.
- آشنایی با تبریز، روابط عمومی شهرداری تبریز، تألیف قاسم ترکان.
- برنامه اقدام جهانی برای معلولین / سازمان ملل متحد / ترجمه مهدی بابایی اهری
- دقت در طراحی - راهنمای مناسب سازی بناها و فضاهای شهری برای معلولین و کم توانای جسمی. ترجمه مهدی بابایی اهری.
- روزنامه ی جام جم - ۱۴/۱۱/۸۲ ص ۱۲.
- فضای شهری و معلولین، پژوهش از: مهندس گیسو قائم.
- مدل سرمایه‌ی EFQM، تألیف دکتر منوچهر نجمی و مهندس سیروس حسینی.
- نهج البلاغه ویژه ی ترجمه و مقامیم، تدوین حجه الاسلام و المسلمین ابوالقاسم طاهری.